وضعیت عرضه پسته در سه ماههٔ سوم سال تجاری ۱۴۰۱-۱۴۰۰

انتظار تورمی؛ عامل اصلی افزایش قیمت و رکود بازار

مجید بازیان، عضو پیوسته انجمن پسته ایران

امسال نسبت به سال ۱۴۰۰ حدود ۵۰ تا ۱۰۰ درصد افزایش هزینه‌ها در تمامی ابعاد تجربه شد و با تورم وحشتناکی روبه‌رو بوده‌ایم. اگر از زاویه دید کشاورز به این موضوع نگاه کنیم می‌بینیم که این مسئله منجر به ایجاد انتظارات تورمی در کشاورز شده‌است که البته به حق است. کشاورز با یک محاسبه منطقی با خودش به این نتیجه می‌رسد که اگر در اسفند پسته‌اش را ۲۰۰ هزار تومان فروخته باشد، باتوجه به افزایش قابل توجه هزینه‌هایش در همه زمینه‌ها و همچنین افزایش هزینه‌های تولید پسته، منطق حکم می‌کند که الان محصولش را کمتر از ۳۰۰ هزار تومان عرضه نکند که با توجه به جمیع شرایط و تورم فعلی، این محاسبه کاملاً درست و منطقی به‌نظر می‌رسد.

نمی‌توانیم تورم داخلی را به مشتری خارجی تحمیل کنیم

ما نمی‌توانیم تورم داخلی کشورمان را به مشتری خارج از کشور تحمیل کنیم؛ چراکه به‌طور کل تقاضای مشتری خارجی تابعی از تورم داخلی کشور ما نیست و نباید از مشتری انتظار درک و پذیرش دو برابر شدن هزینه‌های داخلی، هزینه‌های تولید، هزینه‌های فراوری، هزینه نیروی انسانی و یا هرگونه هزینه سربار دیگری را داشت. همچنین، به تبع آن نمی‌توان با افزایش قابل توجه قیمت پسته این هزینه‌ها را به مشتری تحمیل کرد، آن هم در شرایطی که این محصول به اندازه کافی رقیب پر قدرت در تولید و عرضه در بازارهای جهانی دارد.

اساس خرید، قیمت جهانی است

طبیعتاً مشتری براساس قیمت جهانی پسته که در بازار معامله می‌شود خریدار جنس است وگرنه از خرید امتناع می‌کند. نیم‌نگاهی به حجم صادرات پسته ایران در سه ماههٔ فروردین، اردیبهشت و خرداد سال جاری و مقایسه میزان صادرات با سال‌های گذشته به خوبی مؤید این موضوع است. توجه کنید که صادراتِ مجموع این سه ماه حدود ۹ هزار تن بیشتر نبوده که این رقم در طی ده، پانزده سال گذشته بی‌سابقه بوده‌است!

اگر برگردیم به سال ۱۳۹۷، در فروردین این سال درختان پسته دچار سرمازدگی شدند و در آن زمان همه انتظار داشتند محصول پستهٔ آن سال به‌شدت خسارت ببیند که دیدیم همان‌طور هم شد. طبیعتاً جو ناشی از سرمازدگی بهاره در آن سال باعث شد تا مدتی عرضه پسته بعد از عید نوروز محدود شود. اما همان سال علی‌رغم محدودیت عرضه، طی ماه‌های فروردین، اردیبهشت و خرداد در مجموع ۱۴ هزار تن پسته صادر شد.

امسال وضعیت چگونه بوده‌است؟

در آن سال از لحاظ خسارت محصول وضع بدتری داشتیم (تخمین محصول آن سال ۵۲ هزار تن برآوردشد)، پس چرا امسال که پیش‌بینی اولیه محصول سال جدید ۱۱۵ هزار تن است این کاهش قابل توجه صادرات و افزایش قیمت پسته را طی سه ماه بعد از عید داشته‌ایم؟ دلیل اصلی آن، انتظار تورمی کشاورز است که سرمازدگی بهاره و امید به افزایش نرخ دلار به آن دامن زده است.

بنابراین، دلیل اصلی افزایش قیمت پسته، انتظار تورمی کشاورز است که به این محدودیت شدید عرضه پسته نیز منجر شده و البته به حق است. از آن طرف، عدم پذیرش این انتظار تورمی از طرف مشتری خارجی منجر به رکود در بازار پسته و متوقف شدن تجارت شده‌است. در این بین یک پارامتر مهم دیگر هم داریم و آن رقیب اصلی‌مان پستهٔ آمریکا است. شاید ده، پانزده سال پیش اگر شرایط مشابهی پیش می‌آمد مشتری خارجی مجبور به خرید از ما می‌شد، اما الان با توجه به حجم بالای تولید پستهٔ آمریکا در قیمت‌های ثابت و رقابتی، مشتری برای چه باید پای ما صبر کند؟!

بخشی از صادرات امسال، تعهد سال گذشته بود

نکته مهم این است که بخش زیادی از این ۹ هزار تن پسته صادراتی در طول سه ماه

فروردین، اردیبهشت و خرداد ۱۴۰۱ موجود در انبارهای صادرکنندگان بوده که روی آن تعهد داشته‌اند و یا مجبور به خرید پسته از بازار بوده‌اند، یعنی از چند ماه قبل صادرکننده قرارداد بسته بوده و متعهد شده که در زمان مشخص جنس را به مشتری برساند. موضوع دیگر این است که از مجموع صادرات انواع پسته در طول سه ماه اخیر، ۲ هزار تن از آن مغز پسته بوده که باید آن را از بازار پسته تفکیک کرد. ما در سه ماه اخیر می‌توانستیم روی قیمت مغز پسته مانور دهیم، چرا که از سمت مشتری خارجی پذیرفتنی بود؛ مثلاً قبل از عید هر کیلوگرم مغز پسته را به قیمت ۱۴،۵ تا ۱۵ دلار می‌فروختیم، ولی به تبع افزایش قیمت پسته دهن بست و پستهٔ خندان، قیمت مغز تا ۲۰ دلار نیز رسید و صادرکنندگان قادر بودند که این قیمت را به خریدار خارجی بقبولانند؛ چرا که به‌دلیل عدم موجودی کافی پسته دهن بسته آمریکا، تنها عرضه‌کنندهٔ مغز پسته به بازار جهانی ما بودیم و در مغز پسته رقیبی نداشتیم؛ حتی بخشی از خرید و فروش پسته خندان که در بازار انجام می‌شد نیز برای تبدیل آن به مغز بود.

بعید است آمریکا به قیمت دست بزند

در مورد آمریکایی‌ها باید بگویم که بعید می‌دانم با وضعیت سال جدید که میزان محصول‌شان خوب است در قیمت‌ها دستکاری کنند. در سال محصولی ۹۸-۹۷ که ما ۵۲ هزار تن محصول بیشتر نداشتیم، در طول سال آمریکایی‌ها دست به تغییر قیمت پسته نزدند، مطمئن باشید امسال هم همان سیاست‌شان را خواهندداشت؛ چون آنها دید بلند مدت دارند و هدفشان حفظ بازارها و توسعه بازارهای جدید است. مصداقش این است که می‌بینیم کشورهایی مثل عراق، مصر و امارات دارند پسته آمریکایی مصرف می‌کنند، درحالی‌که این کشورها سنتاً و صرفاً بازار پسته ایرانی بودند. این موضوع در مورد بازار هند نیز صدق می‌کند.

پیش بینی فروش مانده موجودی پسته تا پایان سال

برآورد انجمن از میزان ماندهٔ موجودی پسته در پایان خردادماه سال جاری ، ۲۹ هزار تن پسته است که به‌نظر من به واقعیت نزدیک است. من فکر می‌کنم وضعیت عرضه این‌طور نمی‌ماند و بالاخره قیمت‌ها متعادل خواهد شد؛ مگر اینکه باغدار ایرانی بخواهد آنقدر صبر کند تا این معادلهٔ چند مجهولی ما که یک طرفش نرخ دلار است، وضعیت مشخص‌تری پیدا کند؛ چراکه در حال حاضر تناسبی بین نرخ دلار و میزان تورم سایر اقلام و نهاده‌های اقتصادی وجودندارد. به‌نظرمن، ما باید انتظار یک تنش قیمتی در اول فصل برداشت محصول داشته باشیم که تمام آن متمرکز در منطقه خراسان خواهد بود، اما اینکه وضعیت دقیقاً چه زمانی اصلاح شود، معلوم نیست. برخی می‌گویند این روند تا پایان سال تجاری فعلی ادامه خواهدداشت و با برداشت محصول سال آینده روند عرضه مشخص‌تر می‌شود.

شخصاً امیدوارم در سال جدید آن تجربه تلخ سال محصولی ۹۸-۹۷ برای ما دوباره تکرار نشود؛ که از فرصت‌ها استفاده نکنیم و بازارها را از دست بدهیم و بعداً مجبور شویم برای حضور در بازارهای جهانی موجودی محصول سال ۱۴۰۱ را به ثمن بخس بفروشیم. امیدوارم این اتفاق نیفتد.

فروش تیرماه پسته ایران

طبق آمار گمرک و محاسبات انجمن پسته ایران در دهمین ماه از سال محصولی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ (تیرماه)، ۲ هزار و ۸۵۸ تن پسته صادر شده‌است که این میزان نسبت به میانگین چهار سال گذشته در ماه مشابه (نزدیک به ۹ هزار تن)، ۶۷ درصد اُفت داشته‌است.

در تیرماه بازارهای مشترک المنافع و شبه قاره هند بیشترین سهم از صادرات پسته ایرانی را به خود اختصاص دادند. این درحالی‌است‌که هر یک از بازارهای شرق دور، خاورمیانه و صادرات مجدد، مقصد مقادیری کمتر از ۴۰۰ تن پسته بودند.

از کل پیش‌بینی ۱۴۰ هزار تن پسته در دسترس در ابتدای سال تجاری ۱۴۰۱، معادل ۱۱۵ هزار تن پسته تا پایان تیرماه مصرف شده که از این مقدار ۱۸ هزار تن برای مصرف داخل برآورد می‌شود. طبق آمار گمرک ایران مجموع وزن صادرات انواع پسته در این مدت ۸۲ هزار تن گزارش شده که با احتساب ۱۵ هزار تن ضایعات مربوط به پوست مغز و مغز سبز صادراتی، در مجموع ۹۷ هزار تن پستهٔ معادل خشک در پوست به بازارهای مقصد پستهٔ ایران صادر شده‌است. مانده محصول پسته ایران در پایان تیرماه ۱۴۰۱، پس از کسر برآورد مصرف داخل، میزان صادرات و ضایعات پوست مغز و مغز سبز صادراتی، ۲۵ هزار تن تخمین زده می‌شود.

تهیه شده در کمیته بازرگانی

سال	میزان سرمازدگی محصول	مقدار محصول	میزان صادرات در سه ماههٔ فروردین-اردیبهشت-خرداد
۱۳۹۷	شدید	۵۲،۰۰۰ تن	۱۴،۰۰۰ تن
۱۴۰۱	کمتر	۱۱۵،۰۰۰ تن	۹،۰۰۰ تن

